

Els Depuydt & Marilynne Watteeuw
Openbare Bibliotheek Brugge
Contact: Els.depuydt@brugge.be

Gezelle.be: dichter, erfgoed en digitale beleving in de klas

1. Inleiding

Guido Gezelle is een vaste waarde in de canon van onze cultuur. Toch lijkt zijn leefwereld soms ver van de onze te staan. Wie de moeite doet om hem wat beter te leren kennen, ontdekt een grappige, ontroerende en virtuoze schrijver van Europees formaat. Bovendien bieden zijn leven en werk heel wat aanknopingspunten voor een creatieve en maatschappelijke dialoog. Het Gezellearchief van de Openbare Bibliotheek Brugge is niet alleen een bewaarplaats. Via een website en cocreatieve labo's wil ze de waardering voor de dichter en de omgang met zijn werk stimuleren in het onderwijs.

2. Gezellearchief en educatie

De Brugse bibliotheek is zowel een openbare bibliotheek als een erkende erfgoedbibliotheek. Ze bewaart middeleeuwse handschriften, incunabels¹, Bruggensia² en het literaire archief van de dichter Guido Gezelle. Vanuit een geïntegreerde visie op haar werking wil ze literatuur en erfgoed onder de aandacht brengen en verbinden met de hedendaagse samenleving. Bovendien wil ze publiek en partners actiever betrekken bij de publiekswerking en de ontsluiting van het archief. De educatieve werking neemt een centrale plaats in. Hierbij spelen de volgende uitgangspunten:

- we willen authentieke bronnen digitaal aanbieden in de klas en thuis;
- we willen het onderwijs ondersteunen door *knowhow* en leermiddelen aan te reiken;
- we zien het als een gedeeld proces waarbij we, samen met kennisinstellingen en educatieve partners, goede invalshoeken uittesten en aanbieden;
- de vorm en de inhoud moeten aansluiten bij de technologische, culturele en maatschappelijke wereld waarin de leerlingen leven;
- we willen de persoonlijke ontplooiing van jongeren begeleiden door met hen in dialoog te gaan over zorgvuldig gekozen bronnen;
- de focus ligt niet enkel op literatuurgeschiedenis, we zien het ook breder: maatschappelijk, creatief, enz.

3. Gezelle.be

Gezelle.be is het digitale belevingsplatform waarmee we het publiek in contact brengen met Gezelles literaire erfenis. Deze website werkt als een centrale plek die alle inhoud en publiekswerking samenbrengt, vindbaar maakt en verbindt. Duizenden documenten uit het Gezellearchief komen tot leven in verhalen, citaten, foto's, geluidsfragmenten en filmpjes. In samenwerking met professoren, kunstenaars, docenten, studenten en zelfs kleuters werd gezocht naar manieren waarop Gezelle ook in de 21ste eeuw mensen kan aanspreken. Om Gezelles actualiteit te benadrukken, hechten we veel belang aan modern design en kleurgebruik. Bovendien werken we met eigentijdse vormen van communicatie. Zo vertalen we de wetenschappelijke brieveneditie naar een *WhatsApp*-gesprek. Via artificiële intelligentie ontdek je hoe Gezelle er als kind uitzag, waardoor we op een speelse manier het stoffige imago van de oude man op de oude foto's aanpakken. Gezellekenners schreven boeiende *longreads* voor verdere verdieping. Het platform kan ingezet worden in de klas en biedt heel wat mogelijkheden voor het onderwijs. Voor het onderdeel 'Gezelle in de klas' zochten we, samen met partners, naar originele invalshoeken en prikkelende werkvormen om het Gezellearchief te verbinden met het onderwijs.

4. Educatieve labo's

Allemaal beestjes is een project dat zich richtte op het secundair onderwijs en waarbij werd samengewerkt met de leerkrachtenopleidingen van hogescholen Vives en Howest, met het Poëziecentrum en met dichteres Lies Van Gasse. In een reeks workshops maakten studenten Nederlands kennis met Guido Gezelle en zijn nalatenschap. Lies Van Gasse begeleidde hen om de beelden, de muzikaliteit en de inhoud van de Gezellegedichten om te zetten naar originele didactische methodes. De uitgewerkte lesideeën zijn gevarieerd: van 'yoga met Gezelle' tot *escape rooms* of het verfilmen van een gedicht. De lesideeën zijn beschikbaar op gezelle.be en het leermiddelennetwerk KlasCement.

Gezelle uitgediept liep in samenwerking met de leerkrachtenopleiding van de KU Leuven. Hier bekeken we of er meer verdieping mogelijk was in het kader van onderzoekscompetenties. Leerlingen onderzochten of Gezelle een inspiratiebron was voor de dichter Paul van Ostaijen. Aan de hand van bronnen gaan de leerlingen dieper in op Gezelles gedicht 'Het Schrijverke'. Verder ontdekten ze Gezelle en zijn gedichten via digitale onderwijsmethodes, hoekenwerk en een creatieve verwerking.

Atelier Gezelle verliep samen met het kunstonderwijs. De leerlingen van Academie Brugge DKO en Academie Kunsthumaniora Brugge lieten zich inspireren door stukken uit het Gezellearchief. Het resultaat werd zowel online als in de publieke ruimte van de bibliotheek tentoongesteld. In 'beeldatelier Dementie' communiceerden jongeren via taal en beeld met personen met dementie. Gezelles funeraire poëzie was de

aanleiding om miniatuurschrijven te maken die mooi aansloten bij de functie van de gedichten. Gezelle werd een DJ en zijn gedichten speelden de hoofdrol in kortfilms en animaties. Het topstuk was een gigantisch Gezelleportret, bestaande uit aantekeningen, krabbels en woorden. Veel van de werkvormen of resultaten kunnen ook gebruikt worden door leerkrachten voor hun lessen.

Ook jongere kinderen lieten we proeven van Gezelle. Zo kregen de kleuters van de Heilig Hartschool Brugge het bezoek van een levende ‘averulle’ (meikever) en schilderden ze spinnen, meikevers en bloemen. Rond het klankrijke gedicht ‘De Averulle en de Blomme’ werd ook een creatief voorleesmoment in de bibliotheek georganiseerd binnen de lopende reeks ‘Tussen d’oortjes’.

5. Maatschappelijke relevantie

Gezelle blijkt in de 21ste eeuw nog heel wat te vertellen te hebben. Hij denkt bijvoorbeeld na over het belang van taal en voert een strijd tegen het verlies van dialect en taalrijkdom. Hij bouwt sociale netwerken uit op een manier die heel sterk aan sociale media doet denken. Hij heeft het over vriendschap, rouwbeleving, zingeving en de relatie mens-natuur. In 2021 gaan we dieper in op het ecologische thema. Guido Gezelle schreef enkele van de mooiste natuurgedichten uit de Nederlandse literatuur. Toch leefde hij in een 19de-eeuwse stad, plek van industrialisering en grauwe verstedelijking.

Voor het project *Mijmeringen* vroegen we acht dichters om in gesprek te gaan met Gezelles natuurgedichten. Er werden vragen gesteld. Er werd gediscussieerd en becommentarieerd. Zo is Frederik Lucien De Laere in het gedicht ‘De Reuze’ getuige van een episch gevecht tussen een boom met mythische proporties en de vernielzuchtige mens. De methode in dialogovorm leidt tot een reflecterende, diepgaande leeshouding en is ook heel bruikbaar in de klas.

Het Gezellearchief publiceerde samen met het Poëziecentrum de bundel *Vliegoefeningen*. Lies Van Gasse verwerkte een persoonlijke selectie Gezellegedichten tot een *graphic poem*. Ze voorzag ze ook van een nieuwe context: als Gezelle nu had geleefd, was hij dan een dichter geweest of een KSA-leider, een klimaatactivist, een vogelspotter? De frisse, grafische blik maakt de prenten zeer geschikt als lesmateriaal.

De bundel vormde ook de aanleiding voor een educatief programma voor klassen van het buitengewoon lager onderwijs. In samenwerking met het natuurcentrum Beisbroek trokken de leerlingen op expeditie in het bos om de evolutie van ei tot vogel te ontdekken. Ze speelden vogeldomino, bouwden nestjes en luisterden naar vogelgezang. Daarna volgde een creatieve workshop in de bibliotheek en een klasactiviteit rond Gezelles gedicht ‘De Meezen’.

6. Gezellewandeling

Een andere vorm van actieve kennismaking met de dichter en zijn werk is de Gezellewandeling in Brugge. De wandeling wordt vaak gebruikt door klassen. Je stapt van het Gezellestandbeeld tot aan het Gezellemuseum via de reien en straatjes van het charmante Sint-Annakwartier. Gezelles leven en werk leveren stof voor een boeiende kennismaking met het 19de-eeuwse Brugge: het schoolleven, de journalistiek met de strijd tussen liberalen en katholieken, zijn inzet als pastoor en zijn betrokkenheid bij de Engelsen in Brugge. Dit alles wordt tot leven gewekt met unieke documenten uit het Guido Gezellearchief, poëzie, filmfragmenten uit de archieven van de VRT, oude stadsgezichten uit het Stadsarchief en unieke muziekopnames. De wandeling is beschikbaar op de erfgoedapp van Faro.

Noten

- ¹ Een incunabel of wiegendruk is een boek of geschrift dat gezet is met losse letters en gedrukt is voor 1 januari 1501 in Europa. Boeken of geschriften, dus, die gedrukt zijn toen de boekdrukkunst nog in de kinderschoenen stond.
- ² Publicaties over Brugge, publicaties door Brugse auteurs, publicaties die zijn uitgegeven of gedrukt in Brugge.